

Konkurrensspörsmålen i det föreliggande svenska strafflagsutkastet.

Af Professor Nils Stjernberg.

Bland de delar af det föreliggande svenska utkastet till en strafflagens allmänna del, som icke erhållit någon mera ingående belysning i den föregående principutredningen¹⁾ intager, vid sidan af återfallsinstitutet, konkurrensspörsmålen ett af de viktigaste rummen. Det har därför synt mig vara af ett visst intresse att underkasta denna del af förslaget en kritisk granskning²⁾.

Innan jag ingår på en dylik kritisk granskning, ber jag emellertid att få ge uttryck åt min obetingade respekt för det djärfva grepp på konkurrensfrågorna, som kännetecknar förslaget, och kanske ännu mera för det betydande tankearbete, som ligger bakom de ifrågavarande reglernas utmäjsling i lagtextens form. Det är bekant, att särskildt dessa delar tilldragit sig en betydande uppmärksamhet äfven i utlandet. Och som svensk patriot kan man icke annat än glädja sig öfver, att hvad som händer och sker på det kriminalpolitiska området i vårt land börjat tilldraga sig äfven utlandets uppmärksamhet, särskildt som det ju icke är så synnerligen länge sedan Sverige i detta afseende intog en af platserna »på de skummas stolar«.

Den viktigaste förändring i den gällande rätten, som

¹⁾ Joh. C. W. Thyrén: Principerna för en strafflagsreform I—III. Lund 1910—14.

²⁾ Angående återfallsinstitutet se mitt inledningsföredrag öfver detta ämne i Förhandlingar vid Svenska Kriminalistföreningens ordinarie årsmöte den 29—30 sept. 1916.

föreslås i konkurrenshänseende, är upphäfvandet af skillnaden mellan den ideella och reella konkurrensen med hänsyn till reglerna för konkurrensens bestraffning.

Jag skall icke i detta sammanhang ingå företrädesvis på denna fråga; vill blott i största korthet anmärka, att i detta spörsmål enighet hittills icke blifvit uppnådd vare sig inom doktrinen eller den nyare lagstiftningen. Så förfäktar t. ex. von Liszt och åtskilliga andra framstående kriminalister ännu alltjämt krafvet på att denna skillnad bör upprätthållas i lagarna. Och medan t. ex. den norska strafflagen helt uppgifvit denna skillnad, har det tyska strafflagsförslaget däremot bibehållit densamma.

Denna frågas besvarande är säkerligen ock i icke ringa grad beroende af hvad för slags gemensam behandling man föreslår för dessa båda historiskt föreliggande konkurrensformer.

Föreliggande förslag intager i ifrågavarande afseende den ståndpunkten, att det äfven i afseende å den reella konkurrensens bestraffning uppställer den grundsats, som eljes tämligen allmänt rekommenderas för särskildt den ideella konkurrensen, den s. k. absorptionsgrundsatsen eller, som man äfven brukar kalla den, kombinationsgrundsatsen. Man kombinerar ur de latituder, under hvilka gärningarna hemfalla, fram en ny strafflatitud, som bestämmes af de konkurrerande straffskalornas högsta minimum och högsta maximum. Därmed har förslaget författare alltså tagit afstånd från den s. k. skärpningsgrundsatsen, som eljes allmänt förordas för den reella konkurrensens del och enligt hvilken domaren äger att på ett eller annat sätt enligt regler, som lagarna närmare angifva, öfverskrida äfven maximum i den svåraste af de latituder, under hvilka brotten ifråga hemfalla.

Skälen för denna anordning har af förslaget författare utvecklats på följande sätt i de utkastet åtföljande, kortfattade motiven.

Om vi, framhåller författaren, utgå från att en lag icke har någon g e n e r e l l återfallsbestämmelse och alltså icke

utan vidare medgifver någon förhöjning i strafflatituden för den som efter bestraffning för ett brott *a* föröfvar ett nytt till sin latitud lika svårt eller svårare brott *b*, så måste det ur preventionssynpunkt vara så mycket mera oberättigadt att medgifva en dylik förhöjning af latituden, om han under i öfrigt lika förhållanden föröfvat båda dessa brott efter hvarandra utan att någon bestraffning mellankommit. Ur preventionssynpunkt kan nämligen sistnämnda anordning icke försvaras genom en invändning om att han i förra fallet, då bestraffning mellankommit, i allt fall redan fått ett straff för det tidigare brottet, och att det därför i detta fall är mindre angeläget att anordna en förhöjning af latituden för det sist begångna, medan däremot i det senare fallet, då någon bestraffning för det tidigare brottet ännu icke träffat honom, en strängare norm för straffets utmätande bör vara påkallad. Ett sådant argument kan komma i betraktande, om man bedömer situationen ur vedergällningssynpunkt. Preventionsändamålet däremot afser ju endast utmätande af ett straff, motsvarande den samhällsfarlighet som nu föreligger; hvad han fått förut eller icke fått förut af straff kan därvid icke äga någon betydelse annat än som bevis för huru samhällsfarlig han nu är. Och kan denna samhällsfarlighet i den förstnämnda situationen, då han föröfvat brottet *b* efter bestraffning för *a*, blifva fullt beaktad inom den ordinarie latituden för brottet *b*, så måste denna latitud vara så mycket mera tillräcklig, då bestraffning icke mellankommit.

Men äfven om man i lagen i enlighet med föreliggande utkast inför en generell återfallsbestämmelse, kan det, säger författaren, från denna ståndpunkt väl försvaras, att en förhöjning af den ifrågavarande strafflatituden likväl utblir för det fall, att det förut begångna brottet hvarken blifvit afdömdt eller bestraffadt, när det nya brottet begicks.

Gent emot denna argumentering må här anföras följande.

Det är till att börja med redan anmärkningsvärdt, att

författaren, som annorstädes, t. ex. inom försöksläran, är ganska noga med att beakta jämväl vedergällningskrafvet — han vill särskildt af denna grund aldrig tillåta att försöksstraffet sättes lika strängt som straffet för fullbordadt brott, hvilket dock nyare strafflagsförslag stundom, i full öfverensstämmelse med preventionsgrundsatsens kraf, medgifvit — på denna punkt likvisst icke vill räkna därmed. Det kan ju dock på goda grunder ifrågasättas, om icke det allmänna föreställningssättet i detta fall med alldeles särskild bestämdhet kräver en väsentligt strängare behandling af den som i alldeles särskilda handlingar eller vid skilda tillfällen föröfvat flera straffbara rättskränkningar än ifråga om den, som genom ett och samma förfarande förbrutit sig i flera olika hänseenden. Särskildt den omständigheten, att det ifråga om den reella konkurrensformen föreligger en normaliter sedt vida större möjlighet för ett och samma subjekt att på sig hopa en mångfald av förbrytelser, utan att dessa ännu gjorts till föremål för ingripande från samhällets sida, är ägnad att starkt accentuera detta krav. För närvarande har t. ex. här i Sverige en person blivit lagförd för ett fall av våldtäkt under mycket graverande omständigheter, om vilken det under ransakningens lopp med allt större tydlighet blifvit gjort sannolikt, att han tillika är gärningsmannen till ett stort antal andra under de senaste åren föröfvade dylika brott, vid vilka upphofsmanen hittills icke kunnat anträffas. Skulle det allmänna rättsmedvetandet verkligen vara tillfredsställdt med, att man i ett dylikt fall icke vore i tillfälle att överskrida den ordinära våldtäktslatitudens maximum?

Men äfven om man ser saken uteslutande från preventionens synpunkt, synes mig författarens argumentation ingalunda utan vidare bindande.

Vad specialpreventionssynpunkten angår, måste det särskildt dragas i tvifvelsmål, att det kan vara riktigt att trots upptagandet av allmänna regler om förhöjning av latitudernas maxima vid generalrecidivet, likväl avböja en dylik straffförhöjning ifråga om den reella kon-

kurrensen. Graden av samhällsfarlighet, som ådagalagts genom tvänne av en och samma person föröfvade brott, kan säkerligen nå en sådan intensitet och vara beroende av sådana omständigheter, att den omständigheten, huruvida han tidigare bestraffats för det ena av dem eller icke, då han begick det andra, i och för sig blir av en jämförelsevis underordnad betydelse för bestämmandet af farlighetsgraden. Vittnar icke den omständigheten, att man inom den nyare kriminalpolitiken och för övrigt även i den norska lagen (§ 65) icke ansett sig kunna begränsa användningen av särskilda skyddsåtgärder gentemot samhällsfarliga förbrytare blott till återfallssituationer, utan velat utsträcka deras användning även till fall av reell konkurrens, oförtydligt till förmån för riktigheten av ett dylikt påstående?

Men äfven om man i detta stycke kan hysa en olika mening: huru ställer sig väl saken från generalpreventionens synpunkt? Detta spørsmål får måhända sin påtagligaste belysning, om man reflekterar på vad författarens ståndpunkt skulle innebära med hänsyn till straffmätningen. Det är säkerligen ingen tillfällighet, att den bestraffningsprincip, författaren förordar, på sätt han själf anmärkt, härstammar från medeltiden, d. v. s. från en tid, för hvilken strafflatituder i modern mening voro så godt som okända. I sådant fall är det nämligen ganska begripligt, att regeln: »*poena major absorbet minorem*» kan förefalla såsom en ganska naturlig lösning af föreliggande problem. Men annorlunda ställer sig saken med ett latitudsystem. Skall en och samma strafflatitud användas såväl för det fall, att ett enda brott begåtts, som ock för det fall att ett i princip obegränsadt antal andra svåra brott föröfvats, så snart blott intet af dessa är belagdt med svårare straff, — då betyder ju detta ett införande vid straffmätningen af ett i sig obegränsadt antal nya försvårande omständigheter, till hvilka vid den hittillsvarande straffmätningen inom de särskilda latituderna icke skolat tagas någon hänsyn.

Detta måste uppenbarligen konsekvent leda till ett afsevärdt sänkande af de utmätta straffens storlek öfver hela

linjen i alla de fall, då ett brott ensamt föreligger till bedömning. Och detta åter betyder uppenbarligen en väsentlig reduktion av det hittillsvarande straffhotets intensitet. Den uppfattningen måste dock då, förr eller senare, göra sig gällande, att det numera i allmänhet är »billigare» att begå brott än förut. För att icke tala om det i detta sammanhang ofta framhållna argumentet, att absorptionsgrund-satsens användning vid den reella konkurrensen alltid försvagar straffhotet i så måtto, att brottslingar, som äga en mera ingående kännedom om strafflagen, när de kommit upp till ett visst kvantum begångna förbrytelser utan att därför ännu ha blifvit straffade, med rätta kunna säga sig: om jag nu ytterligare fortsätter, är detta icke ägnadt att i någon nämnvärd mån inverka på mitt straff, därest jag blott icke begår några svårare arter af förbrytelser än dem jag hittills hållit på med! Det sistnämnda argumentet må väl med hänsyn till det faktiska förloppet af motivationen vid brottsliga gerningars föröfvande anses vara af underordnad betydelse, men ingalunda det förstnämnda. Erkänner man öfverhufvud straffhotets betydelse, får man nog och med *Feuerbach* vara beredd att medgifva, att dess styrka ingalunda ensamt eller ens i första hand är beroende af strafflatitudernas storlek. Den faktiska storleken af de utmätta straffen spelar vid sidan däraf en väsentlig roll.

För att författarens argument skall blifva fullt bindande ur preventionssynpunkt förutsättes därför ytterligare antingen ett påvisande af att en dylik reduktion af straffhotet är ur andra synpunkter motiverad eller ock att lagförslaget i fråga om de särskilda brotten räknar med en allmän förhöjning af de hittillsvarande strafflatitudernas maximum. Därom finnes i förslaget för närvarande ingen annan antydning än den som ligger däri att det legala maximum för frihetsstraffen är afsevärdt förhöjdt. Hvad denna höjning kan komma att betyda för straffskalornas höjning i allmänhet, därom vet man emellertid intet.

Men om förslaget skulle godtaga sistnämnda konsekvens och alltså öfver lag höja straffsatserna, då synes mig

afståndstagandet från den eljes allmänt vedertagna skärpningsgrundsatsen för den reella konkurrensens del mera formellt än reellt. Det hela upplöser sig då egentligen i spörsmålet, huruvida man skall låta konkurrensen utgöra en allmän straffskärpningsgrund med möjlighet att för dylika fall höja de ordinära latitudernas maxima eller om man skall anse den blott såsom en försvärande omständighet och i stället på motsvarande sätt vidga den ordinarie latituden. Med hänsyn till den större garanti för likformighet i straffmätningen, som det förstnämnda arrangementet erbjuder, synes mig i så fall detta otvifvelaktigt vara att förebraga. Låt vara att en allmän tendens till mildhet såsom regel kännetecknar domstolarnas straffmätning, så okänsliga ha de dock icke visat sig vara för en öfverdrifven och exalterad stämning hos den stora allmänheten i särskildt markanta fall, att det icke skulle te sig såsom ett afsteg från lämplig och nödig försiktighet hos lagstiftaren, därest han utan tvingande nödvändighet på detta sätt uppåt vidgade de ordinära strafflatituderna.

Sistnämnda synpunkt gör sig för öfrigt gällande äfven om man tänker sig ett bibehållande af de hittillsvarande latituderna i stort sedt oförändrade. Äfven i så fall är det säkerligen ur ifrågavarande synpunkt en visligare anordning till undvikande af dylika ojämnheter i straffmätningen, att man reserverar ett stycke af latitudens öfre del för den särskilda grupp af de i sig till antalet obegränsade försvärande omständigheter, som representeras af andra särskildt föröfvade brott.

Styrkan i författarens argumentation ligger därför så vidt man kan se snarast i en riktning alldeles motsatt den, för hvilken densamma af honom användts. Den ligger nämligen i påvisandet af att hänsyn till en lämpligt anordnad behandling af den reella konkurrensen enligt skärpningsgrundsatsens principer ur preventionssynpunkt utgör ett alldeles särskildt starkt skäl för generalrecidivets upptagande i en ny strafflag, på sätt ock i förslaget skett. Bör man kunna höja straffet för ett brott utöfver den ordi-

marie latitudens maximum redan på den grund att en person tidigare föröfvat jämväl annat brott, så är möjligheten af en sådan förhöjning så mycket mera påkallad, om jämväl bestraffning för det tidigare föröfvade mellankommit.

Det synes sålunda knappast möjligt att för den reella konkurrensens del komma ifrån denna s. k. skärpningsgrundsats. Men i själfva verket är det nog ock endast med antagande af en dylik bestraffningsregel som det blir möjligt att så att säga under en och samma hatt rymma både den ideella och den reella konkurrensen. Ty det må vara riktigt att absorptionsgrundsatsen i princip är fullt tillräcklig för den ideella konkurrensens del. Så komplicerade kunna dock fallen vara, att en förhöjning af den svåraste latitudens maximum äfven vid fall af ideell konkurrens någon gång kan vara fullt påkallad. Man tänke t. ex. på det fall, att en person genom ett och samma groft oaktsamma förfarande vållat en mängd människors död! Och göres straffförhöjningen vid skärpningsgrundsatsens användande icke obligatorisk, är betänkligheten mot en sådan formellt lika behandling af båda konkurrensformerna relativt liten. Vinsten för den praktiska rättstillämpningen åter af att denna tekniska uppdelning af konkurrensfallen försvinner såsom norm för konkurrensens bestraffande är naturligen alltid synnerligen värdefull och uppnås på denna väg likaväl som med den af förslaget beträdda.

Det har därför ock sedan länge för mig stått höjdt öfver allt tvifvel, att den norska strafflagen på denna punkt träffat det legislativt tjänligaste afgörandet, då den slagit ihop båda konkurrensformerna till enhetlig behandling genom att principiellt godtaga skärpningsgrundsatsen för dem båda. Äfven med denna ståndpunkt bortfaller liksom enligt förslaget hvarje nödvändighet att laborera med den rätt invecklade rättsfigur, som kallas fortsatt brott. Göres nämligen skärpningen icke obligatorisk, äger hvarje domstol en

fullt obunden frihet att vid straffmätningen uppskatta betydelsen af de omständigheter, som enligt hittillsvarande rättsgrundsatser konstituera det fortsatta brottet. De praktiska fördelar i form af en mindre invecklad teknik, som förslaget erbjuder rättstillämpningen, vinnas sålunda lika fullt äfven på denna väg.

Spörjer man till sist hvilka omständigheter som kunna ha föranledt förslagens författare att avvika från den eljes vedertagna uppfattningen om huru den reella konkurrensen bör bestraffas, kan jag icke finna annat än att den väsentliga grunden därtill är att söka i den inom den offentliga diskussionen mycket omdebatterade »luckan« i straffskalan inom frihetsstraffen, som uppstår därigenom, att enligt förslaget fängelsestraffets ordinära maximum är satt till 3 år, och straffarbetets minimum så högt som 6 år. Det är denna lucka, som gör skärpningsgrundsatsens tillämpning inom konkurrensläran så svår att genomföra. Liksom denna lucka föranledt den högst egendomliga återfallsbestämmelse, som jag på annat ställe påpekat, nämligen en straffskärpning, som utan förmedling eller öfvergång innefattar en direkt förhöjning af straffet från frihetsstraff å tre till sådant straff å sex år, så skulle ock denna lucka vid en hel mängd brott ha föranledt, att straffskärpningen vid reell konkurrens erhållit samma utseende d. v. s. blifvit praktiskt taget oanvändbar. Under sådana förhållanden har förslagens författare stått inför alternativet att antingen uppgifva skärpningsgrundsatsen eller den ifrågavarande luckan i straffskalorna. Han har därvid valt att behålla »luckan«¹⁾.

Den svenska strafflagen äger som bekant en särskild konkurrensregel (f. n. Str. L. 4: 10) äfven för det fall, att någon begår brott, sedan han blifvit dömd eller bestraffad för ett annat, men ännu icke till fullo undergått detta straff.

¹⁾ Angående otjänligheten af en dylik lucka i straffskalan redan från frihetsstraffens egen synpunkt, se min uppsats i Social Tidskrift 1916, häfte 9.

I stort sedt går den ut på att de sammanträffande straffen skola vid sammanläggningen enligt vissa angifna grunder reduceras.

För den som sysslar med ungdomens undervisning, men kanske ock för icke så få straffdomare, har det nog telt sig såsom en förhoppning, att denna krångliga och invecklade konkurrensparagraf skulle med en ny strafflag försvinna ur vår rätt. För dem, som hyst en sådan förhoppning, måste det emellertid ha telt sig som en stor besvikelse, då de funnit, att densamma i det nya strafflagsutkastet icke blott bibehållit sin plats, utan rent af svällt ut till nästan ett helt kapitel (utkastets kapitel 10).

Grunder, och ganska goda grunder för en förhoppning om denna konkurrensregels försvinnande kunde man äga redan i det sakförhållandet, att vår lag är så godt som ensam om ett dylikt arrangemang. Vid sidan af vår lag är det egentligen endast den finska strafflagen, som nog hämtat denna bestämmelse just från vår lag, samt i viss mån äfven den italienska, hvarest den efter mycket dividerande slutligen inflöt¹⁾, hvilka adopterat en dylik regel. Andra gällande strafflagar och föreliggande lagförslag ägna alls icke någon uppmärksamhet åt detta fall, utan låta i dylika fall straffet för det nya brottet ådömas utan något som helst hänsyntagande till det förut begångna. Och i de fall, då man någon gång öfver hufvud reflekterar på saken i den utländska doktrinen, har det endast varit för att ådagalägga, hur litet berättigad en sådan regel kan anses vara. Dess existensberättigande är ock lindrigt taladt synnerligen tvifvelaktigt.

Rimligt är väl ur både teoretiska och praktiska synpunkter, att särskilda regler uppställas ifråga om straffverkställigheten, hvilka på ett lämpligt sätt åvägabringa ett enhetligt verkställande af olika straff, särskildt frihetsstraff, som samtidigt förekomma till verkställighet. Men att dylika verkställighetsregler skola behöfva handhafvas af domstolarna, är ingalunda någon nödvändighet.

¹⁾ Se härom Merkel i Vergleichende Darstellung Allg. Teil B. V s. 353—4.

Vidare måste naturligen domstolen i dylika situationer yttra sig angående användbarheten af tidigare ådömda skyddsåtgärder, eventuellt ock angående beståndet af en tidigare meddelad villkorlig dom eller villkorlig frigifning och dylikt. Men detta är allt saker, som lika bra, om icke bättre, afhandlas i samband med de öfriga reglerna angående dessa särskilda institut.

Därutöfver innehåller emellertid ifrågavarande paragraf i vår strafflag liksom det föreliggande förslaget äfven en regel om en s t r a f f r e d u k t i o n. Är en sådan nödvändig eller lämplig?

Vill man grunda denna straffreduktion på den uppfattningen, som ligger till grund för den s. k. juridiska kumulationsteorien inom konkurrensläran, nämligen att särskildt frihetsstraffen vid sammanläggning få sin intensitet ökad i en starkare proportion än som motsvarar den rena adderingen af straffen, så erbjuder sig ju alltid möjligheten att genom sättet för de långa frihetsstraffens verkställande, särskildt användandet af ett rationellt ordnad progressivstraff, väsentligen motverka detta förhållande.

Och om man — såsom vår lag gör — hyllar den grundsatsen att särskildt återfallsstraff får inträda endast om det nya brottet föröfvats efter till fullo utståndet straff för det förra, så får ju denna omständighet på detta sätt vid återfallssituationer faktiskt en d u b b e l inverkan vid straffets bestämmande för det nya brottet. Dels inträder nämligen en straffförhöjning vid utmätandet af straffet för det nya brottet på grund af återfallet, dels bortfaller hvarje straffreduktion. Men om det — såsom jag förut i annat sammanhang sökt uppvisa ¹⁾ — får anses vara en oegentlighet att tillägga den omständigheten, huruvida straffet för det förra brottet är till fullo utståndet eller icke, när man begär det nya, någon slags afgörande betydelse för frågan om återfallsstraff skall få tillgripas eller icke, så är det väl

¹⁾ Se mit ofvan s. 1 återopade föredrag vid Svenska Kriminalistföreningens årsmöte 1916.

mer än otjänligt att tillägga denna omständighet en dylik dubbel inverkan på bestraffningens intensitet.

Äfven om man emellertid låter återfallsstraff inträda redan efter delvis undergången bestraffning för det förra brottet, såsom i modern rätt är vanligt, så finnes det väl dock ingen rimlig anledning att genom en dylik reduktionsregel privilegiera brottslingstyper af den högre kriminella aktivitet, som i de fall, hvarom här är fråga, i regel får anses vara för handen. Principen blir ju för en mängd fall, såväl enligt den gällande rätten som enligt utkastet, i verkligheten rent af denna: ju förr man begår nytt brott, desto större rabatt!

Den skillnad åter som rimligen bör göras mellan å ena sidan det fall, att det nya brottet är föröfvadt efter dom, men i n n a n bestraffning påbörjats, och å andra sidan det fall, att det nya brottet föröfvats, s e d a n bestraffning redan påbörjats, kommer ju i så fall alltid till synes däri, att i senare fallet återfallsstraff kan ådömas för det nya brottet, i det förra icke. Nämda reglering af återfallsinstitutet — nämlig att knyta återfallsstraffets inträde till förutsättningen om tidigare föröfvadt brott samt åtminstone d e l v i s undergången bestraffning därför vid det nya brottets föröfvande — som, på sätt ofvan anmärkts, äfven eljest är allmänt vedertagen och efter mitt förmenande äfven, redan ur återfallsinstitutets egen synpunkt, är bestämdt öfverlägsen den reglering af återfallsinstitutet som förslaget uppställt, visar sig äfven i förevarande hänseende äga sina bestämda fördelar därigenom, att den bidrager till att så att säga skapa en smidig öfvergång i afseende å straffbehandlingen mellan reell konkurrens och återfall. Om två brott föröfvas utan vare sig mellankommande dom eller bestraffning utmätas straff inom den svåraste latituden enligt skärpningsgrundsatsen. Ligger en dom mellan brotten, utmätas straff särskildt för hvarje brott, hvilka straff kumuleras. Ligger jämväl bestraffning emellan, följes samma grundsats, men med iakttagande af att straffskärpning kan inträda vid det senare brottet på grund av återfallet.

Man kunde möjligen vilja göra gällande, att strafftiderna med ifrågavarande reduktionsregels bortfallande skulle bliva allt för långa. En sådant betänklighet vore emellertid föga grundad. I de fall, då en avkortning i straffet verkligen är påkallad, står ju institutet villkorlig frigivning alltid till förfogande. Denna form för straffreduktion utgör även i förevarande fall kriminalpolitiskt sett den enda riktiga reduktionsregeln. Att redan i domens ögonblick bevilja en reduktion oberoende av om den i det föreliggande fallet är ur samhällskyddets synpunkt motiverad eller icke, synes vara föga rationellt. En sådan avkortning kommer ock att stå i en bestämd inre motsägelse till de regler om särskilda skyddsåtgärder mot samhällsfarliga förbrytare, som äfven utkastet adopterat. Dessa grunda sig ju på att det lagbestämda straffet i dylika fall icke är tillräckligt långt. Vad rimlighet kan det väl då vara att i ett dylikt fall först reducera det lagbestämda straffet och därefter på grund av dettas otillräcklighet föreskrifva en förlängd inspärning i form av en interneringsåtgärd, antingen i stället för eller efter den ådömda straffets undergående? Bör man icke först och främst se till att delinkventen i sådant fall icke erhåller någon omotiverad avkortning i det lagbestämda straffet? Är icke detta ett säkrare sätt att tillgodose samhällets skyddsbehov än att lita till det, åtminstone enligt hittillsvarande erfarenhet av straffdomstolerna, icke allt för villigt anlidade särskilda interneringsinstitutet? Och för de relativt sällsynta undantagsfall, då en kumulering av straffen för de olika brotten i dylika fall skulle redan i domens ögonblick — och alltså äfven med hänsyn tagen till möjligheten av ett senare villkorligt frigifvande — kunna anses innefatta ett för rättskänslan stötande resultat, står ju alltid benådningsvägen öppen ¹⁾.

¹⁾ Jag tänker härvid särskilt på sådana i motiven till strafflagsutkastet sid. 16 berörda fall, då mellan begäendet av tvänne grövre, samtidigt lagförda brott föreligger en fällande dom för en relativt obetydlig förseelse. I så fall kan det otvifvelaktigt leda till för rättskänslan stötande resultat, att man utsätter ett självständigt straff för det brott som föröfvats efter domen oberoende av det straff, som ådömts för de

Endast om man i likhet med föreliggande förslag intager den ståndpunkten, att straffet vid reell konkurrens aldrig får öfverskrida den svåraste latitudens maximum, förefinnes det ett större behof att upprätthålla den nämnda reduktionsregeln. Skillnaden i straffbehandling skulle eljes kunna sägas blifva allt för stor mellan de fall, då man begått flera brott utan mellanliggande dom, och de fall, då en sådan mellankommit. I förra fallet medgifves icke ens straffförhöjning inom den tillämpliga latituden; i senare fallet åter skulle, om denna reduktionsregel icke bibehålles, en ren addition af straffen för hvart och ett af de särskilda brotten äga rum. Detta vore otvifvelaktigt att tillägga en mellankommande dom en alldeles för stor betydelse för straffets bestämmande. Men detta förhållande är enligt mitt förmenande blott ett ytterligare skäl mot den af förslagets författare förordade allmänna regleringen af den reella konkurrensens bestraffning. Redan det att den nödgår till ett eljest knappast motiveradt bibehållande af denna ur andra synpunkter så föga motiverade konkurrensregel i Str. L. 4: 10 är enligt min mening ett bestämdt minus med hänsyn till dess värde ur lagstiftningsteknisk synpunkt.

Då vi alltså kunna återföra bibehållandet af denna sistnämnda regel till förslagets egendomliga anordning af bestraffningsreglerna för den reella konkurrensen, och dessa i sin ordning, såsom jag här ofvan sökt visa, äro att återföra till den af förslaget anordnade luckan i straffskalan inom frihetsstraffen, så blir det därmed ock alldeles särskildt tydligt, i huru hög grad förhandenvaron af denna »lucka« komplicerar hela det straffrättsliga systemet i förslaget. Och det är då uppenbart, att alldeles särskildt starka skäl måste kunna uppvisas för bibehållandet af denna lucka, skäl, hvilka emellertid, såsom jag å annat ställe sökt visa, äfven ur frihetsstraffets egen synpunkt, knappast kunna anses vara för handen ¹⁾).

före densamma föröfvade brotten. Men dessa fall torde vara så pass sällsynta, att man lugnt kan nöja sig med att för deras del lita till benådningsinstitutet.

¹⁾ Jfr. ofvan s. 9 noten.

Jag har ansett mig böra begagna tillfället att här sammanfatta några af de skäl, som synas mig oförtydligt tala för att man i en ny strafflag befriar den svenske lagtolkaren och straffdomaren från de vedermödor, som denna paragraf med nödvändighet för med sig i rättstillämpningen, icke minst för den militäre straffdomaren på grund af de talrika komplikationer som i detta hänseende uppstå genom förhandenvaron af militärbefälhafvares disciplinära bestraffningsrätt, och från hvilka utlandets lagstiftare så godt som utan undantag lugnt ansett sig kunna befria vederbörande.

Det nya förslagets konkurrensregler äro öfverhufvud mycket invecklade i jämförelse med hvad förhållandet är i främmande lagar. Hvad som i den norska strafflagen afärdas i tre paragrafer och i det föreliggande tyska strafflagsförslaget med fyra, upptager i föreliggande förslag större delen af tvänne kapitel. Dessa komplikationer bero delvis på andra egendomligheter i förslaget, såsom på de olika långa fristerna vid bötesstraffen, på att en särskild dom på förvandlingsstraff är införd, på att skyddsåtgärder skola ådömas i stället för straff o. s. v.; men de bero ock till en mycket väsentlig del på införandet af den nämnda luckan i skalan af frihetsstraff och de därpå inom konkurrensläran härflytande konsekvenser. Till en del innefatta visserligen reglerna i dessa båda kapitel i förslaget ett otvivelaktigt legislativt framsteg, nämligen till den del därstädes uppställas utförligare och mera genomarbetade regler för sammanträffandet mellan straff och skyddsåtgärder än eljes i lagförslagen är vanligt. Dessa regler hafva emellertid systematiskt sedt, såsom delvis redan framhållits, egentligen en riktigare plats i samband med afhandlandet af dessa särskilda skyddsåtgärder.

Öfver hufvud har man i detta sammanhang svårt att undertrycka en reflexion af mera allmän natur angående detta svenska strafflagsutkast. Strafflagstiftningen har ju sedan gammalt ansetts vara ett af de områden, som mest

lämpa sig för sträfvandena till unifikation mellan olika länders rättsordningar. Det vore, efter mitt sätt att se, lyckligt om denna synpunkt, särskildt i hvad rörer förhållandet till våra nordiska grannländer, icke helt skrinlades vid arbetet på en ny svensk strafflag. Hvad dessa våra nordiska grannländer beträffar, ha ju dylika unifikationssträfvanden vuxit sig starka äfven inom därför vida mindre väl lämpade rättsområden, såsom t. ex. inom familjerätten. Och låt vara att de yttre förhållandena på föreliggande område icke gjort ett verkligt samarbete möjligt: åtminstone på sådana punkter, där man kan tveka om olika lämpliga lösningar, äfven från rent inre svensk synpunkt, eller där det gäller frågan om man skall upprätthålla en för svensk strafflag hittills så godt som unik och inom kriminalpolitiken i allmänhet utdömd rättsregel, borde dock, synes det, dessa synpunkter icke lämnas ur sikte.